

<<اهمیت و ضرورت رابطه نسبی>>
دکتر سید امیر حسین مهدوی عضو هیئت علمی سازمان

تعریف کلمه نسب چیست؟

نسب به معنای خویشاوندی و نژاد است و از نظر حقوقی نسب به معنای ارتباط خویشاوندی میان دو نفر است که می تواند یکی از آنها از نسل دیگری باشد نظیر رابطه پدر و فرزند یا هر دو از یک نسل باشند نظیر رابطه خواهر و برادر.

گاهی پدر و مادر به روش تلقیح مصنوعی صاحب اولاد می شوند که نسب ناشی از تلقیح مصنوعی است. گاهی مواقع هم نسب ناشی از رابطه نامشروع است و در نسب مشروع نیز ناشی از ازدواج قانونی و مشروع زن و مرد است.

اثبات نسب

از نظر حقوقی، لازمه اثبات نسب ارائه مدارک و دلایل است و قانونگذار یکی از روشهای اثبات نسب را اماره قانونی می داند.

دادگاه صالح اثبات نسب:

رسیدگی به موضوع اثبات نسب در صلاحیت دادگاه خانواده است، زمانی که رای صادر می‌شود، فرد می‌تواند در دادگاه تجدید نظر استان نسبت به این رای اعتراض کند و این دادگاه صلاحیت بررسی مجدد اثبات نسب را دارد.

برای اثبات نسب مادری نظر به اینکه دوران بارداری و زایمان را نمی‌توان بسهولة انکار کرد بویژه اینکه از موقع تولد نوزاد تا مدت 15 روز باید ولادت او را در ثبت احوال اعلام و شناسنامه دریافت نمود، لذا اثبات نسب مادر سهل تر از اثبات آن برای پدر است.

برای همین گاهی جهت اثبات نسب پدری، باید آزمایش های را انجام داد تا رابطه ابوت مشخص گردد و مشکل آنجاست که این آزمایشها سهل الوصول نبوده مضاف بر اینکه هزینه بالایی دارد. لذا این امر با مصائب زیادی روبرو است.

استشهادیه اثبات نسب چیست؟

هر شخص برای اثبات ادعای خود باید مدارک و شواهدی را به دادگاه تقدیم کند. یکی از این مدارک، شهادت شهود است، یعنی تعدادی از افراد که از واقعیت این موضوع با خبرند در دادگاه شهادت می‌دهند. استشهادیه فرمی است که شهادت در آن مکتوب بر روی آن درج می‌گردد. استشهادیه برای هر اثبات دعوایی استفاده می‌شود که از جمله استشهادیه اثبات نسب است.

روش های اثبات نسب

- ۱- گواهی و سند ولادت که جهت رد آن به ارائه ادله قوی نیاز است.
- ۲- شهادت و امارات نیز البته با تشخیص صحت آن در دادگاه از ارکان اثبات نسب است.
- ۳- اقرار آنچنان که در ماده ۱۲۷۳ قانون مدنی آمده است و در صورتی مورد تائید است که تحقق نسب بر حسب عادت و قانون ممکن باشد (زمان زوجیت و تناسب آن با تولد) و منازعی در کار نباشد و فرد منسوب غیر صغیر نیز تصدیق کند.
- ۴- با روش DNA یا (DNA fingerprinting)

مراحل طرح دعوای اثبات نسب :

- 1- خواهان فردی است که ادعای نسبیت با خانواده را دارد و دادخواست خود را تحت عنوان اثبات نسب (پدری یا مادری یا هر دو) علیه خوانده به مرجع ذیصلاح رسیدگی ارائه می کند.
- 2- دادگاه خانواده مرجع صالح رسیدگی به این دعوا است .
- 3- ارائه گواهی و سند ولادت
- 4- شهادت و امارات مربوط به فراش
- 5- در صورت لزوم با روش DNA یا (DNA fingerprinting)
- 6- دعوای مذکور قابل تجدیدنظرخواهی است و پس از قطعیت و نهایی شدن در صورتیکه نسب اثبات شود و دادگاه رای به نفع آن بدهد دارای آثار حقوقی است که از جمله آن میتوان به برقراری رابطه وراثت اشاره کرد.

• اثبات نسب پدری چگونه انجام می‌شود؟

اثبات برای نسب پدری بر خلاف مادری که قابل اثبات است، دشوار است. چون مدعی که فرزند باشد باید ثابت کند که حاصل نزدیکی مادرش و شوهر او است؛ که اصولاً هیچ سند و شاهی برای اثبات این ادعا وجود ندارد. بنابراین قانونگذار در این مورد دخالت کرده و با استفاده از اماره یا نشانه قانونی، این مشکل خانوادگی را حل می‌کند. در حقوق اسلامی با استفاده از “اماره فراش” می‌توان این موضوع را حل کرد. یعنی بر طبق این قاعده، کودکی که در زمان زوجیت متولد می‌شود متعلق به شوهر است. و فقط از راه اتهام زدن به زنا می‌توان خلاف آن را ثابت کرد.

اماره قانونی به چه معنا است؟

• تعریف اماره در قانون

قانون مدنی در مواد 1321 الی 1324 به موضوع امارات پرداخت است. طبق ماده 1321 قانون مدنی " اماره عبارت از اوضاع و احوالی است که به حکم قانون (اماره قانونی) یا در نظر قاضی (اماره قضایی)، دلیل بر امری شناخته می شود.

اماره قانونی در ماده 1322 قانون مدنی چنین تعریف شده است: " امارات قانونی اماراتی است که قانون آن را دلیل بر امری قرار داده است.

اماره و قاعده فراش (ماده 1158 قانون مدنی)

اماره فراش به این مسائل اشاره دارد:

- فرزندی که از زن شوهر دار متولد شده است، از آن شوهر است.
- فرزندی که در نتیجه یک رابطه مشروع و قانونی به وجود می آید، یقیناً متعلق به شوهر است.
- نقش این قاعده زمانی بیشتر به چشم می خورد که شکی حاصل می شود مبنی بر اینکه زن از همبستری با شوهری غیرشرعی صاحب فرزند شده و این فرزند متعلق به همسر شرعی او نمی شود. در صورت بروز این شک می توان به این قاعده استناد کرد و طفل متولد شده را منتسب به همسر شرعی زن دانست.
- پیوند زناشویی امری محترم است لذا با شک نمی توان ونبایستی خدشه ای بر آن وارد ساخت و اماره فراش به عنوان یک اماره قانونی معتبر مانع از خدشه به رابطه زوجیت می شود.

بنابراین از طریق اماره فراش می توان رابطه نسبی را اثبات نمود و با استناد به **اثبات نسب** به روش اماره فراش نیازی به اثبات وقوع نزدیکی نیست، چرا که عقد نکاح، قرینه ای بر وقوع نزدیکی بوده و با **اثبات رابطه زوجیت** می توان آن را فرض نمود مگر آنکه خلاف آن ثابت شود

اعتبار اماره فراش در صورتی است که ناشی از نزدیکی بعد از نکاح باشد چرا که اماره فراش در **روابط نامشروع** بی اعتبار است.

قانونگذار نیز در **ماده 1158 قانون مدنی** به اماره فراش پرداخته و مقرر می دارد: " طفل متولد در زمان زوجیت ملحق به شوهر است مشروط بر اینکه از تاریخ نزدیکی تا زمان تولد کمتر از شش ماه و بیشتر از نه ماه نگذشته باشد."

• ماده 1158 قانون مدنی

طفل متولد در زمان زوجیت ملحق به شوهر است مشروط بر اینکه از تاریخ نزدیکی تا زمان تولد کمتر از شش ماه و بیشتر از ده ماه نگذشته باشد.

• ماده ۱۱۵۹ قانون مدنی

هر طفلی که بعد از انحلال نکاح متولد شود ملحق به شوهر است مشروط بر اینکه مادر هنوز شوهر نکرده و از تاریخ انحلال نکاح تا روز ولادت طفل بیش از ده ماه نگذشته باشد مگر آنکه ثابت شود که از تاریخ نزدیکی تا زمان ولادت کمتر از ۶ ماه و یا بیش از ده ماه گذشته باشد.

برخی بر این باورند که شرط انجام نزدیکی نیاز نیست و نکاح به تنهایی کافی است؛ چراکه حفظ عفت خانوادگی ارزش والایی دارد. از طرفی اثبات نزدیکی و دخول آسان نیست بویژه اینکه مسائل جنسی از جمله مواردی است که زوجین سعی در پوشیده‌داشتن آن دارند؛ لذا می‌توان از روابط ظاهری آنها نتیجه‌گیری نمود.

مهمترین دلایل اثبات نسب مادر چیست؟

• «شناسنامه»

شناسنامه یکی از بهترین دلایل اثبات نسب بوده و چنانچه ادعا شود که تولد نوزاد آنطور که در شناسنامه آمده صحیح نبوده و تحریف شده است، باید مدعی ادعای جعل را برای اثبات این ادعا، مطرح نماید.

ماده ۱۵ قانون ثبت احوال

ثبت ولادت باید مستند به تصدیق پزشک یا مامای رسمی یا موسسه‌ای که طفل در آنجا متولد گردیده است باشد، در غیر این صورت واقعه به تصدیق دو نفر گواه ثبت می‌شود.

تبصره - مهلت اعلام ولادت پانزده روز از تاریخ ولادت طفل است روز ولادت و تعطیل رسمی بعد از آخرین روز مهلت به حساب نمی‌آید و در صورتی که ولادت در اثناء سفر زمینی یا هوایی یا دریائی رخ دهد مهلت اعلام آن از تاریخ رسیدن به مقصد محسوب می‌شود.

ماده ۱۹ قانون ثبت احوال

ماما یا پزشکی که در حین ولادت حضور و در زایمان دخالت داشته مکلف به صدور گواهی ولادت و ارسال یک نسخه آن به ثبت احوال محل در مهلت اعلام می‌باشد.

ماده ۱۸ قانون ثبت احوال

نماینده یا مامور ثبت احوال ولادت طفل فاقد ولی را ثبت و مراتب را برای اقدام قانونی به دادستان اطلاع خواهدداد.

تبصره ماده ۱۶ قانون ثبت احوال

در صورتی که ازدواج پدر و مادر طفل به ثبت نرسیده باشد اعلام ولادت و امضاء اسناد متفقا به عهده پدر و مادر خواهد بود و هرگاه اتفاق پدر و مادر در اعلام ولادت میسر نباشد سند طفل با اعلام یکی از ابوین که مراجعه می‌کند با قید نام کوچک طرف غائب تنظیم خواهد شد. اگر مادر اعلام‌کننده باشد نام خانوادگی مادر به طفل داده می‌شود.

• شهادت

مطابق قانون از طریق شهادت می‌توان ارکان نسب را اثبات نمود. درچنین مواقعی دادگاه صالحه در خصوص صحت این شهادت تحقیق و بررسی می‌کند.

طبق ماده ۴۲۴ قانون آیین دادرسی مدنی، شهادت می‌تواند تمام ارکان نسب را اثبات کند و تشخیص صحت چنین شهادتی بر عهده دادگاه است.

• اقرار

با اقرار نیز اثبات نسب را می‌توان ثابت نمود. در موضوع اقرار قانون مدنی فقط در مورد اثبات نصب حکم خاص می‌دهد.

این حکم خاص در ماده ۱۲۷۳ قانون مدنی آمده است:

«اقرار به نسب در صورتی صحیح است که اولاً تحقق نسب بر حسب عادت و قانون ممکن باشد، ثانیاً کسی که به نسب او اقرار شده است، تصدیق کند، مگر در مورد صغیری که اقرار به فرزندى او شده به شرط آن که منازعی در بین نباشد.»

• اثبات نسب فرزند نامشروع

زمانی که نوزاد حاصل رابطه نامشروع است، گرچه نسبت این نوزاد به پدر قانونی نیست ولیکن می‌توان اثبات نمود که این نوزاد حاصل رابطه نامشروع این زن با مرد مشخصی است، و این مرد به عنوان پدر عرفی نوزاد موظف به پرداخت نفقه این فرزند را داشته و برایش بایستی شناسنامه بگیرد.

تعیین نسب با روش DNA یا (DNA fingerprinting)

در شرایط زیر می توان با انجام تست DNA با دستور قضایی درآزمایشگاه ژنتیک پزشکی قانونی نسبت به اثبات یا رد نسب اقدام نمود:

- ۱- فقدان گواهی و سند ولادت (شناسنامه)
- ۲- فقدان شهادت و امارات مربوط به فراش
- ۳- انکار خوانده
- ۴- درخصوص کودکان بی سرپرست و گمشده به عنوان تنها روش اثبات نسب

برگ دادخواست به دادگاه عمومی

مشخصات طرفین	نام	نام خانوادگی	نام پدر	شغل	محل اقامت شهر - استان - کد پستی - شماره پلاک
خواهنا	نام فرزندی که موضوع دادخواست نسبت خود را با پدر و مادرش به اثبات برساند				
خوانده	1 نام پدر خوانده 2 نام مادر خوانده و در صورت محصور بودن قلم مقام یا قسم				
وکیل نامند کلونی					
تمس خواسته و بهای آن	اثبات نسب پدر و مادری				
دلایل و مستندات دادخواست	1 تست DNA 2 پرچیده حجر کلاسه شماره ...				
به است محترم دادگاه خوانده شهرستان - با عرض سلام احتراماً به استحضار می‌رساند ، اینجانب در تاریخ - در شهرستان - از تولد - متولد شده ام چون در منزل متولد شده ام ، هیچ مدرکی دال بر تولد خود در دست ندارم . حدود 15 روز پس از تولد بنده در منطقه ی محل سکونت پدر و مادرم زلزله ی شدیدی رخ داده است و من در آن زلزله گمشده ام و سیریتی ام را بهیستی بر عهده گرفته است . اکنون بنده معلم در شهرستان - و استخدام رسمی آموزش و پرورش هستم از آنجمله که پدر و مادرم نتوانستند مرا پیدا کنند سالها از آنها دور مانده ام اکنون آنها محصور بوده و هیچ چیز را به یاد نمی آورند و دیگر فرزندان هم تصور میکنند بنده به قصد تصاحب اموال پدر و مادر این ادعا را مطرح نمودم ام اما شواهد نشان میدهد که من فرزند آنها هستم . مشخصاتی که اناره ی بهیستی و دیگر گسلیکه مرابه آنها تحمل داده اند نشان از این است که آنها پدر و مادر واقعی بنده هستند در این خصوص و برای اثبات این امر آزمایش DNA کمک شایسته خواهد نمود علی بنابر عنایت به اینکه پدر و مادر من بالایی داشته و سم فوت آنها معروف قلنا مورد استحضار است که مقرر فرمایند خارج از توت نسبت به انجام تست ژنتیک اقدام شود تا نسب اینجانب با خواندگان امر از گردد بنابراین بدینجهه مستحضر عرض می‌گردد تقاضای اثبات نسب پدری و مادری را طبق سکن خواسته از محضر دادگاه خواستارم باتشکر					

شماره و تاریخ ثبت دادخواست	شعبه	دادگاه عمومی	رسیدگی فرمائید
شماره	نام و نام خانوادگی مقام ارجاع کننده:		
تاریخ	تاریخ	تاریخ	تاریخ

کاربردهای تعیین هویت

روابط خویشاوندی	کاربرد جنایی
رابطه پدر- فرزند (بررسی ابوت)	شناسایی مجرمین با استفاده از آثار بیولوژیکی به جا مانده در صحنه جرم.
رابطه پدر، جد پدری و یا عمو با فرزندان ذکور خانواده	مقایسه DNA مظنونین با پروفایل های موجود در بانک ژنتیک
رابطه مادر- فرزند	شناسایی اجساد مجهول الهویه.
رابطه برادری	بقایای اجساد نظیر قطعات مثله شده و بقایای استخوان.
تعیین هویت جنین	

کاربردهای تعیین هویت

- تعیین روابط پدر- فرزند، مادر- فرزند، برادری، خواهری، خواهر- برادری، نوه ، عمو زاده، رابطه والدینی (مثلاً برای موارد تعویض در بیمارستان)،
- همچنین تعیین پروفیل ژنتیکی، تعیین هویت جنین، جسدناشناس، نمونه هایی از اجساد فاسد ناشناس و بقایای اجساد نظیر قطعات مثله شده و بقایای استخوان.

